AVKP actueel

Nr. 51, september 2013

Tweemaandelijkse ledenbrief van de Archeologische Vereniging Kempen– en Peelland
AWN afd. 23

Correspondentieadres en verenigingsruimte
Deken van Somerenstraat 6, 5611 KX Eindhoven, tel 040 – 2386283 (op woensdagavond),
awnafdeling23@online.nl www.awn-nederland.nl/Afd23

Redactie
Ellen van der Steen tel. 040 – 291 08 55, evandersteen@hetnet.nl (eindredactie en layout)
Peter Seinen en Tonnie van de Rijdt (redactieleden)

ACTIVITEITENKALENDER

SEPTEMBER

Sep Tentoonstelling Zonder boer geen voer*
Za 7 Excursie Rijksmuseum Amsterdam*
7+8 Bronsgieten in Eindhoven Museum*
Wo 11 Lezing De Romeinse villa-nederzetting van Hoogeloon (ZBGV)
Wo 25 Lezing Brabantse akkers; gezegend land (ZBGV)

OKTOBER

Okt Tentoonstelling Zonder boer geen voer*
Wo 2 Lezing topografie van galgen*
Di 8 Lezing Heideontgingen in Bladel en Netersel in de 19de en 20ste eeuw (ZBGV)
Wo 23 Lezing Heden en toekomst van de agrarische sector in de Kempen (ZBGV)
Za 26 Excursie Breda*

NOVEMBER

Zo 10 Archeoloop De Peel**

Over de activiteiten met:
een ster staat meer informatie in dit nummer*
*twee sterren** wordt u nog geïnformeerd.*
(ZBGV) lezingen zijn bij de tentoonstelling Zonder boer geen voer, zie pag 3

WIST U DAT...

... de tentoonstelling 'Zonder boer geen voer' in Bladel tot eind oktober te bezichtigen is
... in september en oktober ook nog vier lezingen zijn in Bladel, *zie pag. 4*
... deze Actueel verschillende lees- en reistips bevat
... in december een boek verschijnt over de opgravingen bij de Catharinakerk, *zie pag. 5*

Activiteitenkalender

Jaarkalender aktiviteiten Archeologische Vereniging Kempen & Peelland
September 2013

		September		September		September		September
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	36		37		38		39	
Ma	2		9		16		23	
Di	3		10		17		24	
Wo	4	Bestuursvergaderin	11	ZLTO-AVKP lezing Bladel	18		25	AC-vergadering / ZLTO-AVKP
Do	5		12		19		26	
Vr	6		13		20		27	
Za	7	Rijksmuseum Amsterdam	14		21		28	
Zo	8		15		22		29	

		September Oktober		Oktober		Oktober		Oktober
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	40		41		42		43	
Ma	30		7		14		21	
Di	1		8	ZLTO-AVKP lezing Bladel	15		22	
Wo	2	Lezing Joris Coolen	9	Bestuursvergadering	16		23	ZLTO-AVKP lezing Bladel
Do	3		10		17		24	
Vr	4		11		18	Deadline AVKP-actueel	25	
Za	5		12		19		26	Excursie Breda
Zo	6		13		20		27	Wintertijd

		Oktober November		November		November		November
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	44		45		46		47	
Ma	28		4		11		18	
Di	29		5		12		19	
Wo	30		6		13	Bestuursvergadering	20	
Do	31		7		14		21	
Vr	1		8		15		22	
Za	2		9		16		23	
Zo	3		10	Archeoloop De Peel	17		24	

		November December		December		December		December
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	48		49		50		51	
Ma	25		2		9		16	
Di	26		3		10		17	
Wo	27		4		11		18	Bestuursvergadering
Do	28		5		12		19	
Vr	29		6		13		20	
Za	30		7		14		21	
Zo	1		8		15		22	

		Werkavonden		Excursie / veldloop		Feestdagen		Lezingen / symposia
		Vergaderingen		Cursus		Feesten & borrels		

CURSUSSEN, LEZINGEN EN EXCURSIES

Lezingen

Lezingenserie Zonder boer geen voer in Bladel
Woensdag 28 augustus is de eerste lezing begonnen uit een serie over de ontwikkelingen van het agrarisch bedrijf vanaf de prehistorie tot heden. De lezingen zijn gekoppeld aan de tentoonstelling 'Zonder boer geen voer'. Lees meer onder aan de pagina.

Lezing Joris Coolen
Op 2 oktober is Joris Coolen uit Wenen op bezoek in Nederland en komt bij ons wat vertellen over zijn recente onderzoek naar de topografie van galgen in de late middeleeuwen en vroege nieuwe tijd. Hij heeft hiervoor o.a. de galgen in de Meierij van Den Bosch onderzocht. Meer informatie volgt.

Excursies

Amsterdam 7 september
De excursie naar het Rijksmuseum in Amsterdam wordt een mini excursie, dus de details van het programma worden naar de wensen van de deelnemers democratisch ingevuld. Vertrek om 9:02 vanaf Eindhoven CS. Verzamelen bij de VVV bij Amsterdam CS om 10:30. Vanaf de VVV, na de koffie, te voet naar het Rijksmuseum. Gewoon een gezellig dagje uit.

Breda 26 oktober
De excursie naar Breda biedt 's ochtends een bezoek aan de stadsarcheologie (Joeske Nollen) en 's middags een twee uur durende rondleiding (VVV) door Breda, met bezoek aan het kasteel!!!. Misschien nog een bezoek aan de kathedraal.

Leden kunnen zich aanmelden voor de excursies via seinen@iae.nl of hun naam opschrijven op de lijst op het prikbord.

Archeoloop

Schrijft het vast in je agenda: 11 november archeoloop door De Peel. Meer informatie volgt.

Zonder boer geen voer

Dankzij de samenwerking tussen AVKP, ZLTO Bladel en de Gemeente Bladel zijn rond het thema “Zonder boer geen voer” een tentoonstelling, lezingen en andere activiteiten geörganiseerd. Speciaal in augustus om aan te sluiten bij het oogstdankvieringl.

De tentoonstelling is 16 augustus feestelijk geopend. Elders in deze ledenbrief een verslag van de tentoonstelling en de opening.
De tentoonstelling is zowel op volwassenen als op kinderen gericht en is tot 1 november 2013 te zien in het gemeente-huis van Bladel. Bezoektijden: ma - 9 tot 19 uur, di t/m do - 09 tot 17 uur, vrij - 09 tot 12 uur. Klik hier voor de folder.

Op 18 augustus was de oogstdankviering op het gildeterrein in Casteren (Bladel). Na afloop kon de tentoonstelling worden bezocht. Er was een (fietst)route uitgezet van het gildeterrein naar het gemeentehuis met uitleg over historische locaties en hedendaagse agrarische bedrijven. Door de vele regenbuien waren er helaas weinig fietsers. De tentoonstelling is door ruim 70, zeer interesseerde bezoekers bekeken.

Op 31 augustus was in Bladel ook een markt met streekproducten georganiseerd en was de tentoonstelling die dag speciaal geopend. Ook daarover elders een verslag.

Scholenprogramma
De komende maanden willen we zoveel mogelijk basisscholen en het voortgezet onderwijs betrekken. Zij krijgen uitleg over de tentoonstelling en bezoeken een hedendaags agrarisch bedrijf. Ver-

schillende scholen hebben zich al aangemeld, Ook de Hogere Agrarische School uit 's-Hertogenbosch heeft zich voor een excursie gemeld.

Lezingen
De eerste lezing heeft al plaatsgevonden. Theo de Jong, archeoloog gemeente Helmond en gespecialiseerd in onderzoek van dierlijk botmateriaal vertelde op 28 augustus over de '5000 jaar veehouderij in Zuidoost Brabant'. Domesticatie en introductie van (slacht-)vee en pluimvee vanaf prehistorie tot recent verleden.

Je kunt nog vier lezingen bezoeken:

Woensdag 11 september: De Romeinse villa-nederzetting van Hoogeloon
Een luxe buitenhuis te midden van boerderijen... Henk Hiddink, archeoloog, van het onderzoeksbureau van de Vrije Universiteit en gespecialiseerd in de archeologie van Zuid-Nederland.

Woensdag 25 september: Brabantse akkers; gezegend land
Archeologisch onderzoek naar het gebruik en de beleving van het Brabantse bouwland. Johan Verspay, archeoloog van het onderzoeksbureau Diachron (Universiteit van Amsterdam) en gespecialiseerd in het Brabantse platteland in de Late Middeleeuwen en Vroege Nieuwe Tijd.

Dinsdag 8 oktober: Heideontgingen in Bladel en Netersel in de 19de en 20ste eeuw
Belemmerende en bevorderende factoren voor de heideontginningen, gerelateerd aan de landbouwontwikkelingen in Brabant in diezelfde periode. Harry Fiers en Toon Geenen, docenten geschiedenis Pius X-College.

Woensdag 23 oktober: Heden en toekomst van de agrarische sector in de Kempen
Wie deze lezing zal geven is nog niet bekend.

Let op, alle lezingen vinden plaats in het gemeentehuis van Bladel. Voor actuele informatie:
http://www.brabantsekempen.eu/311/zonder-boer-geen-voer

VELDWERK

Even geen opgravingen meer
In de regio zijn de afgelopen twee decennia enkele honderden opgravingen uitgevoerd. Sommige waren klein, andere groot van oppervlak. Dat geldt ook voor de gemeente Eindhoven. Een grootschalige opgraving in het noorden van Eindhoven (bij de Castilielaan), die eerder dit jaar werd aangekondigd, is uitgesteld. De reden daarvoor is dat de beoogde bouw van een scholencomplex (voorlopig?) geen doorgang zal vinden. Ook elders in de regio zijn opgravingen uit- of afgesteld. De hectische tijden, zoals we die de afgelopen decennia hebben doorgemaakt, zijn afgelopen. Dit heeft alles te maken met de crisis in de bouwmarkt. Meer dan zestig jaar lang heeft de bouwmarkt welvarende tijden doorgemaakt, met als resultaat een nu grotendeels verstedelijkt landschap. Sinds circa 1990 zijn steeds vaker archeologen betrokken geweest in de bouwplannen. Door een nieuwe wetgeving hebben ook archeologen gouden tijden doorgemaakt. Die zijn afgelopen. De huidige situatie is wel uitermate gunstig voor het behoud van het archeologisch erfgoed in de bodem (want dat is het officiele nationale beleid), maar is funest voor de (betaalde) werkgelegenheid in de archeologie. Tijdens de gouden tijden kon elke archeologie-student, soms zelfs al voor het afstuderen, wel een baan krijgen. Dat is nu aanzienlijk moeilijker. In Eindhoven is nu eindelijk tijd voor een interessante hoeveelheid achterstallig (schrijf)werk.

Puzzelen op woensdagavond
Vanwege het vooralsnog ontbreken van nieuwe opgravingen is er weinig aanvoer van 'verse' archeologische vondsten. Wel is een recentelijk hoeveelheid scherven en bouwmateriaal binnengekomen uit de stadskern van Helmond. Dit wacht nog op wassen, drogen en sorteren. Voor het overige blijft er volop werk in voorraad voor hen die graag met de handen bezig zijn. Er ligt nog voor mensjaren puzzelwerk te wachten. Sinds enkele maanden wordt op woensdagavonden opnieuw gepuzzeld aan het het steengoed uit de grachten van het Kasteel van Eindhoven. Het gaat om enkele duizenden scherven die afkomstig zijn van

honderden verschillende potten. Twintig jaar geleden is daar ook al eens een poosje aan gepuzzeld, maar te kort omdat er toen telkens nieuwe projecten kwamen. Het gaat hier uiteraard niet alleen om te puzzelen. Het dient ook een inhoudelijk onde-zoek. Het is namelijk interessant om te weten om welke minimale aantallen van welke typen potten het gaat. Nog interessanter is om daarbij ook de andere soorten aardewerk uit de grachten van het Kasteel van Eindhoven te betrekken, zoals bijvoorbeeld de tienduizenden scherven van roodbakkend aardewerk. Maar dat komt nog wel ...

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK IN DE REGIO

(door Ria Berkvens, regioarcheoloog Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant)

Locatie	Uitvoerende instantie	(vermoedelijke) uitvoeringsperiode
Heeze-Leende en Valkenswaard – natuurontwikkeling Valkenhorst (archeologische begeleiding en inspectie)	RAAP	Najaar 2013
Aalst – Tongelreep Brabantia (Archeologische begeleiding)	RAAP?	2013?
Oostelbeers – riolering Kerkstraat (archeologische begeleiding)	??	Zomer 2013
Son – Nieuwstraat (opgraving)	BAAC?	2014
Cranendonck – Buulder Aa (archeologische begeleiding)	??	2013
Nuenen – Luistruik fase 2 (opgraving)	??	??
Leenderstrijp – gildegebouw St. Janskapel (opgraving)	??	2014?
Westerhoven – Dorpsstraat (proefsleuven)	RAAP?	2013
Budel – Natuuraanleg Airpark (archeologische begeleiding)	??	??
Soerendonk – Hof van Cranendonck (proefsleuven en opgraving)	??	2013/2014?
Heeze – Geldropseweg 40 (proefsleuven)	??	??
Valkenswaard – Waalreseweg/Dijkstraat (proefsleuven)	IDDS?	??
Best – Hoofdstraat (archeologische begeleiding)	??	??
Budel – Willem de Zwijgerstraat (archeologische begeleiding)	ADC?	2013
Casteren – beekdal Wagenbroeks Loopje (archeologische begeleiding)	??	??
Reusel – Wilhelminastraat (proefsleuven)	??	2013?
Lierop – Somerense Vennen (proefsleuven)	??	??
Beek en Donk – Laarsche Velden fase 2 (proefsleuven)	??	??

BOEK OPGRAVING CATHARINAKERK

Begin december zal bij uitgeverij Matrijs te Utrecht een ongeveer 300 bladzijden dik, rijk geillustreerd boek verschijnen over de resultaten van de opgravingen van de Eindhovense Catharinakerk in 2005/2006. Onder redactie van de Eindhovense stadsarcheoloog geven in totaal 15 auteurs een beeld van de resultaten van hun vaak specialistische onderzoekingen, waaronder het DNA-onderzoek.

NIEUWS UIT UDEN

Lieve Vrouwenplein
Bij de heemkundekring Uden en de Kruisheren orde werd het idee geboren om de resultaten van de onlangs uitgevoerde opgraving van de middeleeuwse Mariakapel, op de vindplaats zelf te presenteren. De gemeente ondersteunde het plan en heeft op het plein een info bord geplaatst waarop de bouwgeschiedenis van het religieuze complex uit de doeken gedaan wordt. Daarnaast zijn de contouren van het gevonden fundament met behulp van roestvrijstalen schoteltjes in de bestrating aangegeven. Op 18 juni heeft de Commissaris van de Koning Wim van de Donk het tot wooncomplex omgebouwde klooster geopend en daarbij ook het betreffende info bord onthuld. Verder is het nog de bedoeling dat een gedeelte van het fundament met een glasplaat wordt afgedekt zodat het zichtbaar blijft. Een lokale firma heeft zich bereid verklaard de kosten van dit project voor haar rekening te nemen ter gelegenheid van de ingebruikname van hun nieuwe bedrijfspand. Een lovenswaardig initiatief.

De Commissaris van de Koning Wim van de Donk heeft zojuist het nieuwe info bord onthuld onder toeziend oog van enkele Kruisheren.

Loose Beemden
Onlangs heeft een detectoramateur een fragment van bronzen kokerbijl gevonden in het gebied met de naam de Loose Beemden. De vondst is gedaan in een gedeelte dat erg nat is door het kwelwater dat hier bij de Peelrandbreuk wordt opgestuwd. De natte context doet vermoeden dat de bijl bewust gedeponeerd is. Helaas is alleen de kant van de snede is teruggevonden, de bevestigingskoker ontbreekt. Of dit een oudtijdse beschadiging is valt moeilijk te zeggen. Het betreffende type bijl, dat een rechthoekige doorsnede bij de snede heeft, wordt doorgaans gedateerd in het einde van de Late Bronstijd. Voor zover bekend is dit de eerste bronzen bijl die in Uden is aangetroffen.

Fragment van een bronzen bijl

Helenastraat
Onlangs werd bekend dat men 10 jaar geleden een kogelpotje heeft opgegraven in een tuin aan de Helenastraat. Het proto-steengoed potje, dat een hoogte heeft van niet meer dan 71 mm, is nog geheel intact op een recente beschadiging van de

rand na. Vermoedelijk is het geproduceerd in Brunssum-Schinveld in Zuid Limburg en de datering zal ergens tussen 1200 en 1300 na Chr. liggen.

Over de vondstomstandigheden is alleen bekend dat het potje tevoorschijn kwam tijdens het uitgraven van een rioleringssleuf. Hoe en waarom het potje hier terecht gekomen is, zal waarschijnlijk altijd wel een raadsel blijven. De vindplaats bevindt zich op honderden meters afstand van zowel de middeleeuwse nederzetting die in de 13de eeuw verlaten werd als van de oude kern van het huidige Uden, waar men zich vervolgens vestigde.

Kogelpotje

Goof van Eijk

ARCHEOLOOP IN EN ROND HET LEUDAL 25 AUGUSTUS 2013

Om exact 10.00 uur melden zich 15 AVKP-wandelaars bij het Leudal Museum waar blijkt dat er ook nog drie Limburgse gasten willen meelopen. Via de AWN tam-tam had hen dit bericht bereikt. Een welkome aanvulling vanwege de culturele uitwisseling tussen de beide provincies maar zeker ook vanwege de inbreng van expertise.

Na de koffie worden we welkom geheten door Theo van Duynhoven, die ons vertelt dat het museum binnenkort een metamorfose zal ondergaan omdat men het verhaal en de context van de tentoongestelde zaken de boventoon wil laten voeren en niet de voorwerpen. Er is heel wat steentijdmateriaal gevonden hier op de flanken van de Maas, maar ook alle bewoners daarna hebben er hun sporen achter gelaten.

Ook de ongewenste bezoekers van zo'n 70 jaar geleden en onze bevrijders die hen verjoegen, met al het oorlogsgeweld als gevolg in deze streek, krijgen in het museum ruim de aandacht.
Weer buiten gaat de pas erin, genietend van het weelderige groen over slingerpaadjes en langs meanders van de Zelster- en de Leubeek, waar Nettie Sleutels ons gidst en vertelt over de bewoners van het bos: dassen, vossen en ijsvogels die hun nestgangen graven in de steile oevers van de beek. Een heel rijk gebied met veel diversiteit.

Plots staan we voor de Ursulamolen (huidige bouw 1773 maar veel ouder), waar Har Hendrix van Staatsbosbeheer ons staat op te wachten en dan een uitleg geeft die klinkt als een klok.

Tandwielen, overbrenging, hoe je aan de touwtjes moet trekken om alles in beweging te krijgen; het werd ons helemaal duidelijk. Prachtig houtwerk,

alles doet het nog en je kunt er malen en olie laten persen. We weten nu hoe dat gaat !

Na de lunch worden we meegenomen door Mien van Hoef die als amateurarcheoloog ons rondleidt over het grafveld de Busjop dat in 2011 na een restauratie werd “heropend”. Het in het verleden opgegraven vondstmateriaal dat zich o.a. in Leiden bevond, werd weer bijeen gesprokkeld en opnieuw gerestaureerd en beschreven. Dit grafveld was in gebruik van 1100 v. Chr. tot ca. 880 v. Chr. Zie ook: http://www.grafveldbusjop.nl en voor het volledige rapport: http://www.cultureelerfgoed.nl

De gids Sra van Horne neemt het stokje over en door de stromende regen en druipende bossen bereiken we de uilentoren. Dat heeft wel iets met dit donkere weer. Het rechttoe rechtaan gebouw is de plek waar antropoloog paleontoloog professor Eugene Dubois (1858-1940) na zijn pensioen zich bezig hield met allerlei proeven met de natuur op zijn landgoed. Kennelijk wilde hij dat uilen en vleermuizen in zijn toren kwamen nestelen zodat hij ze kon bestuderen. Redelijk discutabel nu, maar wel een heel bijzondere herinneringsplek aan de man die ons de Pithecanthropus erectus, (later de Homo erectus genoemd) of de Java-mens heeft gebracht.
Door de regen terug naar huis met dank aan Henk Leenders van het Studiecentrum Leudal die de inzet van de gidsen voor ons organiseerde. En dank aan de gidsen zelf natuurlijk: enthousiast en betrokken!

Namens de Archeoloop Commissie
Herbert Vorwerk

ARCHEOLOGISCHE KRONIEK VAN NOORD-BRABANT

Sinds kort bestaat de archeologische kroniek van Noord-Brabant weer. Tot in de jaren 90 gaf de archeologische kroniek van Noord-Brabant een jaarlijks overzicht van allerlei archeologische ontdekkingen en onderzoeken in de provincie. Sinds het heengaan van de Kroniek werd dit overzicht almaar sterker gemist, zeker toen er door de verplichting tot archeologisch onderzoek steeds meer archeologisch onderzoek verricht werd. Het initiatief is dan ook door diverse instanties in Noord-Brabant genomen om de archeologische kroniek nieuw leven in te blazen. Weliswaar niet op papier maar digitaal. De kroniek is daartoe ondergebracht bij de website van het Noord-brabants Archeologisch Genootschap, zie http://www.nbag.nl/noord-brabants%20archeologisch%20genootschap%20-%20kroniek.html

In de archeologische kroniek worden recente opgravingen en vondsten uit de provincie Noord-Brabant gepresenteerd aan iedereen die er belangstelling voor heeft. Het is voor een ieder ook mogelijk om hier volgens de richtlijnen korte artikelen over onderzoeken en vondsten aan te leveren. Mail deze naar: nbgarcheologie@gmail.com

Het volgende artikeltje is onlangs op de website geplaatst:

Verdwenen Romeins dorp onder Reusel komt langzaam in zicht

Bij opgravingen aan de Kruisstraat en Wegekker in Reusel uitgevoerd door BAAC zijn sinds 2008 de resten van een Romeins dorp tevoorschijn gekomen. Het dorpje strekte zich uit onder de huidige woonwijk en toekomstige uitbreiding van Reusel naar het zuiden. Wat opvalt, is dat de nederzetting vermoedelijk erg veel huizen telde. De huizen dateren tussen het begin van de jaartelling en 250-276 na Chr. Tijdens de lange bewoningsduur van de nederzetting was er vermoedelijk sprake van vier gelijktijdige huizen met bijbehorende bijgebouwen, kuilen voor opslag van voorraden, stalling van vee en schuurtjes voor ambachtelijke activiteiten. Op het erf lag meestal ook een waterput, hoewel deze ook vaak gemeenschappelijk in gebruik was bij meerdere huishoudens. De enige waterput is op basis van jaarringen gedateerd in 242 na Chr. Voor landelijke bewoning in Zuid-Nederland is dit de jongst bekende datering. Wat dit alles nog bijzonderder maakt is dat de waterput later is overbouwd door een woonstalhuis dat dus in ieder geval na 245 na Chr. dateert. In totaal zal de nederzetting ongeveer 35 huizen uitgespreid over een periode van ruim 300 jaar hebben geteld. Daarmee behoort de nederzetting tot de grotere nederzettingen die in Brabant zijn onderzocht.

Weijererf

De opgraving Weijererf ten zuiden van de locaties Kruisstraat en Wegekker, die begin 2011 door Grontmij werd uitgevoerd, maakt duidelijk dat de Romeinse nederzetting nog groter is dan reeds werd gedacht. Ook hier werden diverse Romeinse boerderijen aangetroffen, waarvan mogelijk een aantal nog ouder zijn dan aan de Wegekker. Nadere uitwerking van de opgravingsgegevens zal dit nog moeten bevestigen.

Bewoningscontinuïteit

Vermoedelijk houdt de bewoning aan de Wegekker al rond 200 n.Chr. op. Aan de Kruisstraat loopt de bewoning echter door tot na 250 n. Chr. Op grond hiervan is een verschuiving van de bewoning in noordelijke richting aannemelijk, richting het centrum van Reusel. Hier lag in de Middeleeuwen de veel bezochte bedevaart kerk Onze-Lieve Vrouw Tenhemelopneming. Deze kerk stond tot het einde van de 19^{e} eeuw nog eenzaam in de open akker van Reusel. Op basis van opgravingen in de jaren 80 door de heemkundekring, lijkt de oudste fase van deze kerk al in de 8^{e} eeuw te dateren. Het is aannemelijk dat we rond het oude kerkterrein dan ook de vroegmiddeleeuwse nederzetting kunnen aantreffen. Op een paneel bij het busstation (hoek Wilhelminalaan-Kruisstraat), waarvan in het dak en de bestrating de contouren van de middeleeuwse kerk terug te vinden zijn, staat de geschiedenis van de voormalige dorpskerk beschreven. In de bestrating van het plein zijn de contouren van deze oude kerk zichtbaar gemaakt.

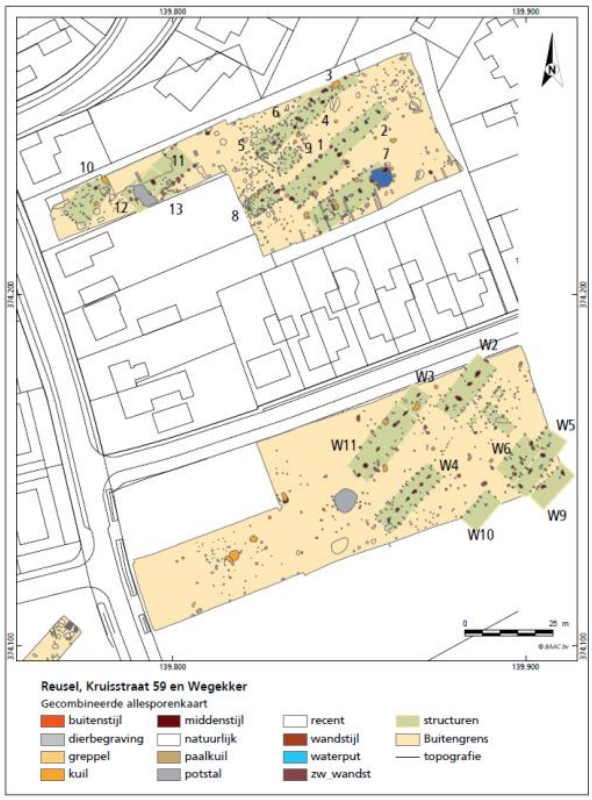

Overzicht van de sporen en structuren uit de Romeinse tijd aan Kruisstraat en Wegekker.

Muizenkeutels

In de goed onder het grondwater geconserveerde vulling van Romeinse waterput werden resten van pollen, plantenresten, zaden en hout gevonden, waaruit blijkt dat in de nederzetting gerst, emmertarwe, pluimgierst en vlas aanwezig waren. Van gerst en vlas is ook dorsafval aangetroffen. In de omgeving van de nederzetting hebben zich naast akkers, waarschijnlijk grasland, heide en droog bos bevonden. De verkoolde uitwerpselen in combinatie met verkoolde granen in een van de opslagkuilen doet vermoeden dat hier sprake is van een restant van voorraad die na te zijn aangevreten is verbrand. Kleine fragmenten van smeedslak wijzen er verder op dat in de nederzetting metaal werd bewerkt.

Prehistorische voorganger

Dat Reusel ook al eerder bewoond werd, blijkt uit de vondst van voorraad- en kelderkuilen uit de

Brons- en IJzertijd. Twee kuilen dateren uit de Midden-Bronstijd, tussen 1500-1100 v. Chr. Van de bijbehorende huizen is helaas door de latere Romeinse overbouwing en het nog latere agrarische gebruik niet veel meer over. Onderzoek wijst verder uit dat deze prehistorische mens in ieder geval gerst en emmertarwe consumeerden.

Tweede Wereldoorlog
Ook zijn sporen van de belegering van Reusel uit de Tweede Wereldoorlog aangetroffen, waaruit blijkt dat er heftig gevochten is in deze regio. Op het achtererf van het (gesloopte) huis aan de Kruisstraat 59 zijn enkele schuttersputten en een schuilkelder aangetroffen die getuigen van de gevechten rond Reusel in september 1944. In de schutters-putten zijn patronen aangetroffen van Duitse munitie die werd gebruikt in Mauser geweren. Een afvalkuil bevatte de resten van serviesgoed dat vermoedelijk tijdens deze gevechten gesneuveld is. In de schuilkelder werd merkwaardig genoeg een Romeinse munt gevonden, mogelijk voor de later hierin spelende kinderen een heuse schatvondst, en reeds een stille getuige van oudere bewoning ter plaatse.

Verwijzing naar volledig onderzoeksrapport
http://livelink.archis.nl/livelink/llisapi.dll?func=ll&objid=8761559&objAction=Browse

Ria Berkvens

TENTOONSTELLING ZONDER BOER GEEN VOER

Op 16 augustus 2013 werd in het gemeentehuis Bladel de aftrap gegeven van een reeks van activiteiten, met de opening van de tentoonstelling: **“Zonder boer geen voer”.**

De tentoonstelling illustreert het verhaal van de boeren aan de hand van archeologische vondsten en historische landbouwwerktuigen uit de Kempen. Immers 5000 jaar geleden vestigden zich hier de eerste boeren waarna de voedselproductie doorlopend een kernactiviteit is gebleven. De veranderende omgeving bracht steeds weer nieuwe ontwikkelingen en aanpassingen met zich mee; dat laat de tentoonstelling zien. Zo ook de komst van archeologen die hun invloed laten gelden in deze contreien. Maar daarover zo dadelijk meer.

De inrichting van de tentoonstelling werd mogelijk doordat verschillende partijen de handen ineen sloegen. Dat waren de ZLTO (agrariërs), de gemeente Bladel en natuurlijk zat onze Archeologische Vereniging Kempen en Peelland ook in het complot. Financiële steun is gegeven door de Rabobank, het Prins Bernhard Cultuurfonds, de SRE, gemeente Bladel en Rural Alliance.
Zo ontstond er een aardige tentoonstelling die aan de hand van werktuigen, agrarische producten, gereedschappen en documenten je in sneltrein vaart door 5000 jaar historie voert. Waarbij echter vooral het heden van belang is en dan met name vanuit de vraag: hoe gaan wij om met ons verleden, met ons bodemarchief en met ons erfgoed. Van ons en van de boer natuurlijk.

Tonnie van de Rijdt - van de Ven, voorzitter van dit project en voorzitter AVKP opende de bijeenkomst met een pleidooi voor samenwerking tussen de agrariërs als grondgebruikers en “de archeologie” als bewakers van ons cultureel erfgoed. Deels tegenstrijdige belangen omdat de economische bedrijfsvoering van de boer soms vraagt om maatregelen zoals: het aanbrengen van diepe drainage of bevloeiing en diepe grondbewerking, die kunnen leiden tot aantasting van de archeologische ondergrond. Onze voorzitter gaf aan dat de rechtszaal niet de juiste plaats is om je gelijk te halen, al was dit recent nog noodzakelijk. Ze sprak de hoop uit dat door wederzijds begrip, goede contacten en tijdige informatie veel problemen voor beide partijen voorkomen kunnen worden. Sterker nog: de gang naar de rechter niet meer nodig zal zijn. De AVKP zal daar in Bladel nu in elk geval vanaf zien.

Doreen van Elst, plaatsvervangend directeur van de Directie Cultureel Erfgoed, ministerie OCW schetste de totstandkoming van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg en de achtergronden daarvan. Bescherming van het nog in de bodem aanwezige archeologische erfgoed werd via bestemmingsplannen en vergunningen wettelijk vastgelegd. Daardoor hebben gemeenten een sleutelrol gekregen. In 2011 is de wet geëvalueerd. Een van de zorgpunten voor de Tweede Kamer

was de belasting die deze wet voor agrariërs kon betekenen. Op initiatief van LTO en met steun van het ministerie vindt momenteel een onderzoek plaats naar de gangbare verstoringsdiepte bij verschillende agrarische gewassen en teeltwijzen. De uitkomsten van dit onderzoek zullen meer maatwerk mogelijk maken. Eersel is een van de vier gemeenten waar dit onderzoek wordt uitgevoerd.

Herman van Ham, bestuurslid ZLTO, portefeuillehouder Ruimtelijke ordening verving de voorzitter van ZLTO, Hans Huijbers die wegens vakantie verhinderd was. Van Ham gaf een overzicht van de ontwikkelingen in de agrarische sector in de afgelopen decennia. Vanaf de Tweede Wereldoorlog heeft de Kempen zich ontwikkeld van een arm agrarisch gebied tot een zeer welwarende sector met een groot exportoverschot. Na die jaren van groei, mechanisering en schaalvergroting vindt er nu een heroriëntering plaats. De relatie met de omgeving, met 'burgers' en de maatschappij in bredere zin, komt meer in de focus. Boeren zijn van oudsher de makers van het cultuurlandschapen zij willen daar ook op een zorgvuldige manier mee omgaan. Nieuwe technieken en automatisering kunnen daarbij juist helpen, zoals de precisielandbouw. Een tentoonstelling zoals 'Zonder boer geen voer' sluit dan ook prima aan bij de maatschappelijk rol van de agrarische sector.

Arjan van der Hout, wethouder gemeente Bladel benadrukt in zijn toespraak het belang van het verleden en het belang van samenwerken. Je moet je in het verleden verdiepen om te weten waar je naar toe gaat, aldus Van der Hout. Samenwerken verruimt de mogelijkheden van de afzonderlijke delen. Hij illustreert dat met de schaar, die hij voor de opening van de tentoonstelling gaat gebruiken. Een eenvoudig schroefje (de samenwerking) verbindt de twee delen en daardoor kan de schaar zijn werk doen.

Foto Laurens Mulkens

Hierna opende de wethouder de tentoonstelling door met die schaar het lint door te knippen.
Die tentoonstelling werd vol belangstelling bekeken onder genot van een drankje en een hapje. De hapjes waren door onze AVKP leden op historisch verantwoorde wijze bereid op basis van Romeinse en middeleeuwse receptuur. Ook de door Coöperatie Kempen Goed aangeboden hapjes van streekproducten lieten we ons goed smaken.

Foto Laurens Mulkens

De tentoonstelling is nog te bezichtigen tot 1 november, gemeentehuis Bladel. Een filmverslag van de opening is te vinden op www.kempentv.nl

BRONSGIETEN IN EINDHOVEN MUSEUM

Op 7 en 8 september gaan Jennifer de Wit en Jeroen van Dordrecht bronsgieten in Eindhoven Museum. Ze gaan dan proberen om met mallen de Eindhovense bronstijd speerpunt te gieten. Deze mallen hebben ze afgelopen maanden zelf gemaakt in het Archeologisch Centrum in Eindhoven. Vanwege het opbouwen en het opstoken van de oven begint het 'echte' gieten rond 12.30 uur plaats, tenminste als de bronsgietgoden hen gunstig gestemd zijn.

MARKT VAN STREEKPRODUCTEN - BLADEL

Een van de activiteiten, gekoppeld aan de tentoonstelling ‘Zonder boer geen voer’ was een markt van streekproducten, door ZLTO Bladel georganiseerd.
Zaterdag 31 augustus stonden op een in stijl versierde Markt van Bladel. 21 kramen met een breed scala aan producten, Dat varieerde van aardappelen, eieren, kaas, pompoenen, uien, schorseneren, suikerbieten, worteltjes, droge worst, zult en rillette tot walnotenolie. Allemaal van bedrijven uit de Kempen. Er kon veel worden geproefd en veel worden geleerd over al die producten. Informatief was de kraam over bijen en die met alle producten waar varkens op een of andere manier in zijn verwerkt.
Mede dank zij het goede weer was er een constante stroom bezoekers en was de sfeer prima.

De knapzak, waarmee een aantal producten gratis konden worden opgehaald, vond goed aftrek.

Ook de AVKP was aanwezig met een mooi ingerichte kraam. De jeugdactiviteiten en dan speciaal de zandbak met scherven en het lijmen van potjes, trok veel bezoekers. Maar ook veel volwassenen hebben met belangstelling het vondstmateriaal, boeken en andere informatie bekeken. Onze stand wordt duidelijk steeds professioneler.
Tijdens de markt was ook de tentoonstelling in het gemeentehuis open en daar zijn 155 bezoekers geteld. Een mooi succes vinden we en door deze combinatie van activiteiten hebben we waarschijnlijk een nieuwe publieksgroep bereikt.

ZIN IN EEN CURSUS?

Vanaf 3 juni heb ik meegedaan met een 8 weekse cursus, gegeven via http://www.coursera.org.
Coursera stelt cursussen beschikbaar op heel veel verschillende gebieden, allemaal online te volgen, en gratis. De voertaal van de meeste cursussen is Engels.

De cursus heet Archeology's Dirty Little Secrets. Werd gegeven door Sue Alcock, van Brown University in de Verenigde Staten. Een vooropleiding was niet nodig, alleen interesse in archeologie. De cursus bestond uit 8 'units', en was helemaal online te volgen. Elke week op zondag was de nieuwe 'unit' te bekijken. De onderwerpen van de units lees je in het onderste blok op deze pagina.

Elke unit begon met een introductie, waarin uitgelegd was wat het thema van die unit was. Daarna volgden een aantal colleges, interviews en demonstraties. Er was een toets voor elke week, en een oefening, waarvoor je uit 3 vragen een keuze kon maken.
De oefening moest beoordeeld worden door je medestudenten. Ik moest dus zelf ook elke week minstens 5 oefeningen van anderen evalueren. Dat lijkt eng, maar valt heel erg mee. En je leert daar ook heel veel van.
Ik heb de cursus met plezier gevolgd, ook de toetsen en oefeningen allemaal gemaakt. Bij de cursus zat ook een discussieforum, waar heel veel gebruik van werd gemaakt.

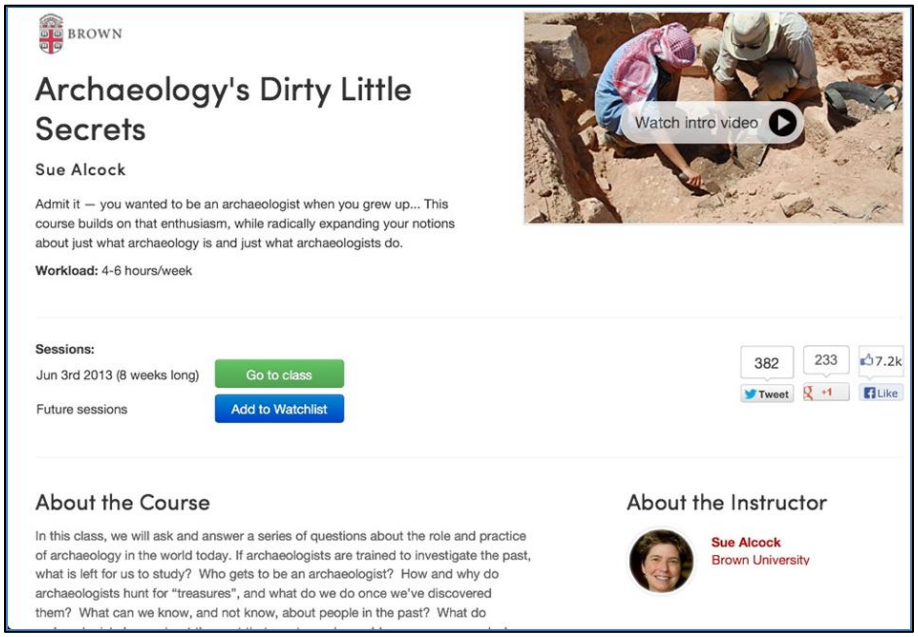

Unit One: Just what are these secrets anyway?	Wat zijn nu deze geheimen?
Unit Two: What has survived for us to find? And what have we lost?	Wat is er overgebleven om te vinden, wat is er verdwenen?
Unit Three: So how do you find things? Archaeology ≠ just digging	Hoe vind je dingen? Archeologie ≠ alleen maar graven
Unit Four: How do you get a date? (And why are dates so important?)	Hoe dateer je vondsten? En waarom zijn data zo belangrijk?
Unit Five: What do you do with what you find?	Wat doe je met je vondsten?
Unit Six: What is involved in the archaeology of people?	Wat is er nodig voor de archeologie van mensen?
Unit Seven: Where does archaeology happen? Who can play?	Waar gebeurt archeologie? Wie kan meespelen?
Unit Eight: Who owns the past?	Van wie is het verleden?

Deze cursus wordt waarschijnlijk in januari 2014 weer een keer aangeboden. Als je geïnteresseerd bent, doe dan mee! Je hebt daarvoor een computer nodig. Meedoen is gratis, en zonder verplichtingen. De toetsen en oefeningen zijn vrijblijvend, en hoeven niet gedaan te worden.

Via Coursera zijn nog meer interessante cursussen te vinden. Nu loopt er een cursus met de titel 'A Brief History of Humankind', van 17 weken. Binnenkort begint een cursus 'The Ancient Greeks'. Deze duurt 7 weken. Of de cursus 'Dino 101: Dinosaur Paleobiology', start op 4 september.

Winnie van Vegchel

NOORD-BRABANT GOED BEDEELD IN NIEUWE ONDERZOEKSPROJECTEN

Voor velen een beetje onverwacht heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een nieuw project opgezet. Dit project, 'Oogst voor Malta' genaamd, voorziet in een zevental syntheses op basis van de sinds 1996 geproduceerde opgravingsrapporten. De resultaten dienen uiteindelijk de nieuwe Nationale Onderzoeksagenda Archeologie, de door de Rijksdienst samen te stellen 'Kenniskaart Archeologie' en publieksgerichte activiteiten. Het nieuwe project bestaat uit zeven deelprojecten. Vijf ervan zijn direct van belang voor de Noord-Brabantse archeologie. Eén ervan betreft 'Locatiekeuze en bewoningsdynamiek vanaf 1500 vóór Chr. in oostelijk Noord/Brabant.´ De andere voor Noord/Brabant van belang zijnde projecten gaan over West/Brabant, het einde van de nieuwe steentijd en de vroeg-midden bronstijd in Nederland, de overgang Romeinse tijd/middeleeuwen in het zuiden van Nederland en boerderijen en erven uit de jaren 1250/1650 in Nederland. In september zal bekend worden wie deze projecten gaan uitvoeren.

EXCURSIE HELMOND VERBEELD

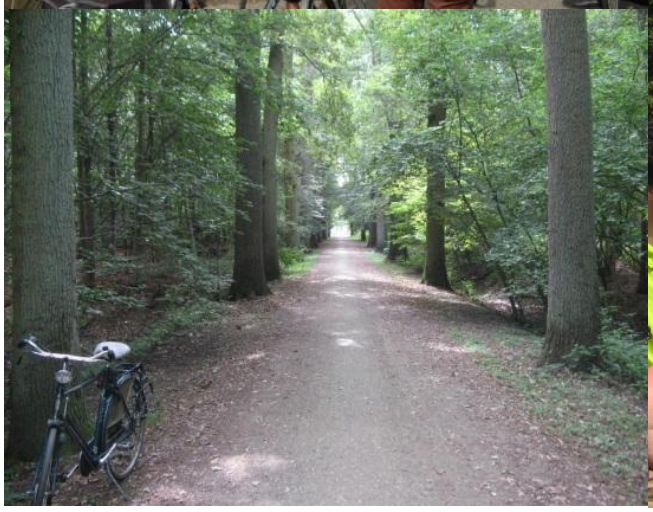

NIEUWE AANWINSTEN BIBLIOTHEEK

1 juni tot en met 15 augustus 2013.

Boeken

Smokkelen in Brabant
Een grensgeschiedenis 1830- 1970
Auteur: P Spapens en A van Oirschot
Uitgeverij: De Kempenpers Hapert 1988

Molenaarstermen en molengeschiedenis
Jan Stroop
Proefschrift
Amsterdam Rodopi NV Amsterdam 1977

Het handgevormde aardewerk uit de IJzertijd en de Romeinse tijd van Oss- Ussen
Studies naar typochronologie, technologie en herkomst. Proefschrift,
Auteur Peter van den Broeke
Sidestone press Leiden 2012

Putten uit het Bossche verleden
Vriendenbundel door Hans Janssen ter gelegenheid van zijn afscheid als stadsarcheoloog van 's Hertogenbosch.
Red R Van Genabeek, E Nijhof, F Schipper en J Treling.
Uitgeverij: Veerhuis.

Stratum rond 1900
Herinneringen aan Stratum rond de eeuwwisseling.
H de Groot.
Maart 1982

Tijdschriften

In Brabant
Tijdschrift voor Brabants Heem en Erfgoed.
Nummer 3 en 4 juli 2013.
Een dubbeldik zomernummer waarin o.a. artikelen over Budel Dorplein, de Regionale identiteit in Noord Brabant en Andries Nielen emigrant en fotograaf.

Rapporten

Archeologische rapporten Zwolle 65
Van stinksloot tot riool
Hemmy Clevis en Michael Klomp.
Een opgraving onder tijdsdruk.

Archeologisch Centrum Eindhoven en Helmond
Rapport 58
Het kasteel Gagelbosch te Eindhoven
Archeologisch onderzoek van een omgrachte middeleeuwse woning in Gestel.
Sem Peters. Met bijdragen van N Arts, S van Daalen, H van Haaster en T de Jong
2011.

ADC
Rapport 3410
Aalst Brabantiaterrein gemeente Waalre
B Weekers – Hendrikx
In opdracht van Wooninc en Aert Swaens .
Amersfoort juni 2013
Conclusie: Tijdens het onderzoek is de verwachtte zijtak van de Tongelreep aangetroffen.
De hoge verwachtingen op het aantreffen van rituele disposities, beekovergangen, bruggen, voorzieningen voor visvangst enz zijn niet uitgekomen.

BAAC
Rapport A 12,0221
Eindhoven – Bubble, Kleine Blob
Definitief archeologisch onderzoek van een deel van de stadsgracht.
Auteur R van der Mark
Status definitief
December 2012
Conclusie:
Dit plan gebied is gelegen in het gebied waar het beekdal van de Gender en de Dommel samenkomen. Het vondstmateriaal is te dateren tussen de 16e en 19e eeuw. Er zijn geen archeologische resten gevonden die wijzen op het gebruik van het terrein in de middeleeuwen. Wel is duidelijk geworden dat de oeverzone van de gracht in de 18e en 19e eeuw werd gebruikt bij het looien van leer. Er zijn 901 stuks gevonden waarvan 39 stuks glas, 10 stuks leder 14 stuks bot 794 stuks keramiek 36 stuks metaal en 1 stuk vuursteen en 7 stuks bouwkeramiek.

Rapport A12-0229.
Hulsel Vooreind.
Archeologische Begeleiding.
Auteur: A. Kemme.
Status: Definitief.
Februari 2013
Conclusie.
De greppels zijn waarschijnlijk oude bermgreppels en perseleringsgreppels waarschijnlijk post middeleeuws. Het heeft een beperkte informatiewaarde en voegt weinig toe aan de kennis over de lokale en regionale geschiedenis en daarom niet behoudens waardig.

BAAC rapport A 12-0307
Gemert- Bakel, HANDEL Kernplan MFA
Archeologische begeleiding conform proefsleuven onderzoek.
Auteur: S. Peters
Red. J Mooren
Status: Definitief.
Waardering en advies. Geen archeologische resten zijn gevonden bij de begeleiding die ouder zijn dan de 19 e eeuw.
De zeldzaamheid en informatiewaarde is laag.
Mei 2013

BAAC rapport A-13-0080
Best, Zandstraat 15
Archeologische begeleiding en inventarisatie door middel van proefsleuven.
Auteur: J de Winter.
Status: Definitief
Juni 2013
Conclusie: Niet behouden waardig en geringe waarde.

VAN DEN LEESPLANK

Atlas van Nederland in het Holoceen.

Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu.
Eindredactie: Eelco Beukers
Redactie: Jan Bazelmans, Henk Weerts en Michel van der Meulen.
Samenstelling kaarten: Peter Vos.
Uitgave: 2011, Bert Bakker.

Het Nederlandse landschap is sinds het einde van de laatste Ijstijd, 11.700 jaar geleden, voortdurend veranderd.

Waar we nu rondlopen was ooit een koude poolwoestijn, een rivierdelta of een ondiepe zee. Het einde van de laatste ijstijd markeerde een begin van geologische periode, het Holoceen- de relatief warme periode waarin we nog steeds leven. Vanaf dat moment kreeg Nederland langzaam zijn huidige vorm.
Deze atlas bestaat uit bijzondere kaarten, aangevuld met archeologische en historische informatie.
Het geeft een verrassend beeld van de positie van de mens in het landschap.

Carel van den Boom

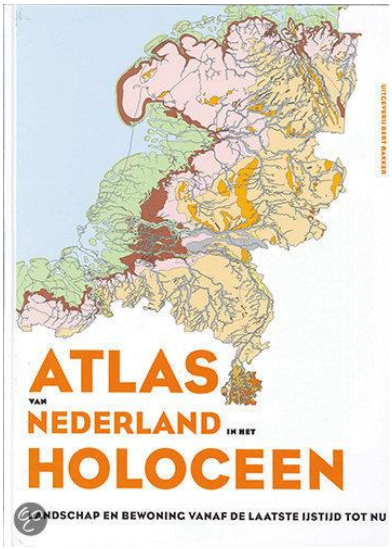

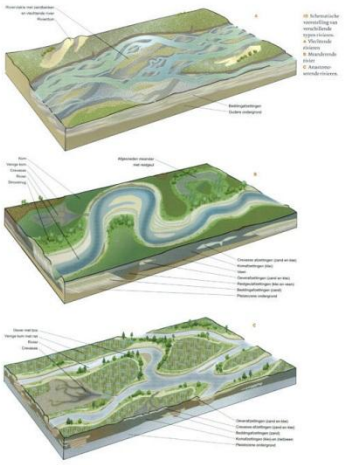

GROETEN UIT...

In het Moezelgebied, ligt het **Archäologie-park Belginum**. Het is te vinden circa 15 km van Bernkastel-Keus en 50 km van Trier. Dit museum staat op de plek waar opgravingen zijn gedaan van een Keltische nederzetting, en Romeins kampement. Het museum heeft een mooie tentoon-stellingsruimte. De vondsten zijn duidelijk tentoongesteld en goed beschreven. Alles staat in kas-ten, met lades met nog meer voorwerpen en informatie. Als je alles goed wilt zien ben je wel een paar uurtjes bezig. Op het buitenterrein zijn de grafheuvels, en opgegraven kamergraven aangegeven.
Via deze link: http://www.belginum.de is informatie te vinden, en een routebeschrijving. *Winnie van Vegchel*

De **sluizen van Houdeng-Goegnies**, deze indrukwekkende scheepsliften bestaan uit twee enorme bassins die door middel van reusachtige hydraulische zuigers 15 meter naar boven of naar beneden kunnen gaan. Dit werkt volgens de principe van de weegschaal. De installatie is opgenomen op de werelderfgoedlijst van Unesco. *Frank de Kleyn*

GEMEENTELIJK BELEID (RO-GROEP)

Zienswijze Schijndel deels gehonoreerd
Zoals in de vorige AVKP Actueel vermeld hebben we samen met de heemkundekring van Schijndel zienswijzen ingediend bij het bestemmingsplan Kom Schijndel. De gemeente heeft onze zienswijze voor een deel overgenomen. De toelichting was ons inziens te algemeen. Die is aangepast, de in het bestemmingsgebied aanwezige archeologische verwachtingswaarden worden benoemd en er wordt aangegeven hoe daarmee zal worden omgegaan. De regels worden aangepast, voor gebieden met een archeologische waarde en een hoge verwachting voor historische kernen. De vergunningsvrije verstoringsdiepte komt daar op 30 cm te liggen. De gemeente handhaaft wel een verstoringsgrens van 50 cm voor agrarische gronden bij een hoge en middelhoge verwachting, We leggen ons daar bij neer en gaan niet in beroep.

Ook in Uden succes
De ingediende zienswijzen bij het voorontwerp van de bestemmingsplannen Uden Zuid en Buitengebied zijn in de ontwerpbestemmingsplannen overgenomen. Geen verder actie meer nodig dus. We blijven wel volgen of de gemeente nu echt werk gaat maken van een eigen archeologiebeleid.

VAN HET BESTUUR

ArcheoHotspot
Als Archeologisch Centrum willen we gaan deelnemen aan een landelijk project ‘ArcheoHotspots’. Dat is een project van de AWN, het Allard Pearson Museum en Erfgoed Brabant. Een ArcheoHotspot is een combinatie van een voor het publiek toegankelijke archeologische werkplaats, internetfaciliteiten en een ‘archeocommunity’. Doel is een direct contact tussen publiek en (beroeps)archeologen. Bezoekers kunnen zien hoe vondstverwerking plaatsvindt, vragen stellen, informatie opzoeken over archeologisch onderzoek in de regio en bijvoorbeeld via Skype direct contact leggen met archeologen op locatie in de regio, maar ook met opgravingen in het buitenland.
Er gaan, als alle financiering rond is, drie pilots starten, waarvan Eindhoven er een is en dat gaan we realiseren in de nieuwe huisvesting op het NRE terrein. De andere locaties zijn ‘s-Hertogenbosch en het Allard Pearson Museum in Amsterdam.
Vrijwilligers gaan in de uitwerking een grote rol vervullen. Wie nu reeds mee wil denken over hoe we dit in Eindhoven gaan realiseren kan zich daarvoor bij het AVKP-bestuur melden.

AWN-website vernieuwd
De AWN-website is vernieuwd en wordt een deze dagen in gebruik genomen. Er is een hele nieuwe opzet gemaakt. De site gaat zich veel meer richten op ‘informatiezoekers’. Dat zijn zowel leden als belangstellenden. Het menu is daar ook op afgestemd. Je kunt informatie zoeken via Vereniging, Westerheem, Onderzoek, Bescherming en Promoten. De inhoud is aanzienlijk uitgebreid. De domeinnaam blijft http://www.awn-archeologie.nl/. Ga als lid deze site bezoeken en help deze verder aan te vullen en op te bouwen.
Onze AVKP-site is aan de landelijke site gekoppeld, en kan vanaf deze site via de link afdelingen bereikt worden. De site is voor leden makkelijk te navigeren. De nieuwe site heeft een andere vormgeving. Het logo staat aan de andere kant, er is een ander lettertype, en iets andere kleuren. Aan de indeling van de verschillende pagina’s is ook hard gewerkt. Voor de gebruiker is de nieuwe site eenvoudig te overzien en goed ingedeeld.
Voor de webbeheerder van een afdelingssite betekent de overgang naar een nieuwe site dat er met een ander content managementsysteem gewerkt wordt. Met dit nieuwe systeem is het beheer van de afdelingssite simpeler geworden.

Meedenken over Archeologisch Basisregister
De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) is een nieuw basisregister aan het ontwikkelen. Dat is een lijst van termen die de basis vormen voor alle waarnemingen, vondsten, materialen, periodes en complextypen in het Archeologisch informatiesysteem (Archis). Een ieder kan zijn of haar mening geven over dat nieuwe systeem en de RCE krijgt graag zo veel mogelijk feedback op dat nieuwe systeem. Ga daarvoor naar
http://zandbak.erfgoedthesaurus.nl